

büvöletbe ejti, ha a Duna pesti oldaláról nézi Budát — főleg éjjel.

Valaki itt Budapesten az emberiség jövője felől is kérdést intézett Edison mesterhez. „A legfőbb közlekedési eszköz — válaszolta Edison — a repülőgép lesz. A bűtort acélból fogják készíteni. A papírost hajszálvékony nikkellapok fogják pótolni. A gép további fejlődése beláthatatlan... Háború? Hadihajó? Csak a mult emlékei lesznek...”

S ha a mester jóslásai nem is következtek vagy következnek be pontosan: *harmincesztendőeiotti budapesti látogatását idézve* — érezzük, tudjuk, hogy nagy, időtálló és értékes eredményeket csak megfeszített munkával, sok tanulással, illetőleg önképzéssel és ernyedetlen szorgalommal érhetett el — a különben rendkívül tehetséges Edison Alva Tamás is!...

Koppány István

Hogyan vigyük bele a nép széles rétegeibe a gyakorlati műveltséget?

A nemzeti művelődés alapvető fokozatának, az elemi népiskolának mindegyre tökéletesebb fejlesztése minden haladni vágyó magyar ember szívét örömmel tölti el.

A széles néprétegek legnagyobb zöme nem jut a VI., illetve VIII. osztályú népiskola határain túl. Ennek elvégzése után kenyérkereső foglalkozást keres. Legtöbbje földmives lesz és ezidőszert leginkább a kevesebb népiskolát végzett környezet hatása alá kerül, ahol a jobb példa és a tanultak gyakorlásának hiánya miatt lassan lesűrődik a szív és emlékezet táblájáról a nagy fáradtsággal végzett és elért nevelési, valamint ismerettanítási munka eredménye.

E kedvezőtlen tény megakadályozására az illetékes tényezőknek minden tőlük telhetőt meg kell tenniük, hogy a nép gyermeke a népiskolában szerzett műveltséget a gyakorlati életben megtartsa, sőt azt mind tudatosabban tovább fejlessze és munkakörében gyümölcsözőre válthassa. A népiskola elvégzése után e szükséglet, illetve hiány pótlására az iskolán kívüli népművelés szolgál ugyan, de szerény nézetem szerint semmi esetre sem töltheti be, elégítheti ki teljesen az iskola és a való élet közötti űrt.

A cél elérésére igen szerencsés és hatóságos eszköz ígérkezik az olcsó — 10, 24 filléres — népies könyvecskék alakjában, a Magyar Népművelők Társasága kiadásában. Azonban, amint minden fejlődik, e

kiadványoknak, köztük a legolcsóbb és legalkalmasabb, „Röptében a világ körül” könyvecskék tartalmának is fejlődnie kell, hogy a teljes célt, amely nézetem szerint a fent vázolt hiány betöltése lehet, minél jobban megközelíthesse, azért, hogy ennek hatása a gyakorlatban minél jobban láthatóvá legyen.

Népünk alsóbb rétegeinek (kiváltképpen idősebb egyedeinek) közönyösségét a művelődéssel szemben mi népművelők régen ismerjük. Amint minden szellemi alapérték a népiskolából indul, ez a munka is eredményesen a tanítói ötletesség segítségével a népiskolából sugározhat ki.

A népünkben meglévő lelkierők megindításának módja semmi esetre sem lehet az erőszakos és a költséges rákényszerítés, hanem az önkéntesen beszerzett olcsó, szórakoztató olvasmányokban a közhasznú ismereteknek a nép lelkébe való „becsempészése”; azért e könyvecskék tartalmát kívánatos volna népünk műveltségi foka és szükséglete szerint osztályozni. Másként lennének szerkesztve a városi köznép, a falusi földmives és iparos polgárok részére.

Úgy gondolnám a tartalmi elrendezést, hogy kezdődjenk — mint eddig is — az olvasáshoz csalogató, szórakoztató, egyszerű, könnyen érthető, de különösen mély erkölcsi tartalommal vallásosságot, hazaszeretetet, összetartást, tehát egymásrautaltságot stb. feltűntető regényekkel.

Minden akkor értékes, amikor az szükséges! Ez az elv különösen a konzervatív, szellemileg fejletlen, lemaradt néprétegeknél érvényes; azért második helyen az időszzerű történelmi, földrajzi, gazdasági, nyelvi, fogalmazási, iparos, földmives által használt számtani, mértani, rajz- stb. ismeretek nyújtása volna; ezeket kellemes, sokszor humoros köntösben adnák át a hozzáértők. A tárgykör nagyrészt a népiskola már tanult ismeretanyagából kerülne ki. Ezzel elérnénk a VI., illetve VIII. osztályból eltávozott tanulók ismétlőoktatását is. Az élettapasztalatok kényszerítő hatása, az olcsó könyvecskék vonzó tartalma serkentenék erre. Ma a könnyű, olcsó szórakozás vonzza a néprétegeket. Az ismétlés pedig a tudás anyja.

Mivel minden kezdet nehéz, arra kell nevelnünk már a nyolc év alatt növendékeinket, hogy összegyűjtött pénzecskékkel ne haszontalan semmiségeket vegyenek, hanem az említett közhasznú nyomványokat és otthon kis könyvtárt alkoszanak... A népnevelőnek ezirányban ki-

fejtett fáradozásai nem jelentenek többletmunkát, mert ennek áldását az ismeretek gyorsabb elsajátításában az iskola belső munkája közben — mint én is — tapasztalni fogja. Éppen azért felhívom kedves kartársaim figyelmét ebbe a könnyítő munkába való bekapcsolódásra. Iskolásgyermekeim között már nem ritka, akinek 10, 20, 30, sőt 40 darab „Röptében a világ körül“ filléres könyvecskéje van, s ennek láthatólag örülnek! E közhasznú nyomtatványokat a szülők nem igen vették, de a gyermekek által bevittem a családba. A család tagjai egyre sürűbben fel-felnyúltak a könyvespolcra, hogy egy-egy nekik érdekes könyvet — nem is egyszer — elolvassanak. Így hamarosan el lehet érni azt, hogy

nemcsak a gyermekek, hanem a legmaradibb falusi magyar sem sajnálja pénzét erre.

Minél jobban, a fokozatos nevelési és tanítási elvnek minél megfelelőbben szerkesztik majd ezeket az olcsó könyveket, annál nagyobb lesz irántuk az érdeklődés. És minél nagyobb lesz a kereslet, annál nagyobb lesz az erkölcsi haszon, amely a vállalkozás mindkét részről való anyagi megerősödéséhez is vezet.

A haladás két lábán jár: az anyagiakon és a szellemieken. Sohasem tudjuk, melyik lép először. Fontos a cél:

a magyar haza szcles néprétegei műveltségi színvonalának emelése, ennek gyakorlati megrögzítése, hasznosítása!
Nádorfy Lajos

Széchenyi és a hídám

Az 1832—36. évi országgyűlési ciklus tárgyalta a Széchenyi István által benyújtott javaslatot, mely szerint Pest és Buda közt igen szükséges lenne egy állandó híd. És már ekkor, a kezdet kezdetén szállt a hír szájról-szájra, hogy Széchenyi az új hídon mindenkit meg akar fizettetni. Bár a híd megépítését mindenki helyeselte, ha a vámfizetésről esett szó, kiváltságosaink lángborult arccal tiltakoztak ellene. Egyik előkelő úr például így nyilatkozott, hogy ő inkább Paksig kerül s ott kel át a Dunán, semhogy nemes ember létére hídvámot fizessen.

Széchenyi ilyen hangulatban terjesztette Pest megye nemes választmánya elé tervezett hídjával kapcsolatos közteherviselés indítványát, mely szinte vakmerőségnek tűnt azok szemében, akik ismerték a választmány összetételét és tudták, hogy abban olyanok is vannak, akik enyhén szólva a grófnak nem éppen jóbarátai.

A tárgy előadójaúl, mivel, mi tülés-tagadás, más nem igen értett az ügyhöz semmit, — hiszen, mint ők maguk elismerték, a választmány tagjai még egy vizesárkon sem tettek keresztül, akár egy pallót is — tehát okvetlenül szükségük volt Széchenyire —, Széchenyit kérték fel.

És az indítvány az első napon megbukott. Az okot ne kutassuk.

Második nap újra napirendre került a dolog. Széchenyi borús arccal, a nyugtalanság látható jeleivel arcán jelent meg az ülésteremben. És beszélni kezdett. Először elfogultsággal fejtegette terveit, majd mindjobban belemelegedve bizonyította, mennyire szüksége van a nemzetnek, elsősorban pedig Pest-Budának a tervbevetett híd megépítésére. Lelkesedéssel előadott érveinek hatására enyhébbek lettek a közöny ráncai a gyűlés résztvevőinek arcán. De mikor Széchenyi kesernyésen és félgúnyosan így fejezte be beszédét: „de ha ilyesmi üdvöst, szépet, nagyot s dicsőt előállítani kívánunk, bizony kissé szegre kell akasztanunk kiváltságunkat, zsebünkbe kell nyúlunk és — vámot fizetünk az új hídon“, — fagyos dermedtségbe merevedett az egész ház...

A csönd után aztán lassanként szavak szakadoztak az ajkáról. Csak úgy bátortalanul, csendben hullottak, mint az őszi eső cseppjei. Az egyik gyönyörű szavakkal dicsőítette a híd felépítésének nagyszerű eszméjét, de a létesítés eszközeiért már kevésbbé lelkesedett, mert, mint mondta, „ha egyszer megkezdjük nyír-bálni a nemesség jogait, majd folytatjuk is azt“. A másik azt állította, hogy a só árának emelésével elő lehetne a szükséges tőkét teremteni és így nem lenne szükség a vám bevezetésére. A harmadik néhány évre ideiglenesen esetleg hajlandónak nyilatkozott a hídám megfizetésére, de hangsúlyozta, hogy csak ideiglenesen, míg a szükséges összeg megtérül a vámon. Így és ehhez hasonlóan támadták még sokan a tervet, az eszmét azonban egy sem.

Voltak, hála Istennek, olyan szónokok is, akik a gróf tervei mellett szálltak síkra és hosszabb beszédben fejtegették a híd előnyeit, szükségességét és a Széchenyi által felvetett terv emberséges és észszerű voltát; kárhozták a kiváltságos osztályok